

metiku" (zkoumající systémy pravidel podle nichž se provádějí aritmetické operace) a tzv. „teoretickou aritmetiku“ (zkoumající tvrzení o pravidlech protoaritmetiky), lze vyčlenit v logice „protologiku“ a „teoretickou logiku“. Jsou zde popisovány Lorenzovy protologické kalkuly. V rámci takového kalkulu jsou pak zaváděny logické spojky v operačním pojetí.

Ve stati o deontické logice N. M. *Ivanidze* a L. I. *Mčedlišviliho* jsou vybudovány na bázi propozičního deontického dyadického jazyka dva axiomatické systémy a zadány dvě interpretace daného jazyka. Interpretace 11 je nepodstatně rozšířená *Ivanidzeho* interpretace, jak ji publikoval dříve, 12 je vybudována na základě *Kripkeho* sémantiky. Je zde rozpracována také rozhodovací procedura, která užívá metody sémantických diagramů pro zjišťování adekvátnosti kalkulů vzhledem k 11 a 12.

D. D. *Tebzadze* ve svém příspěvku charakterizuje základní pojmy sémantické analýzy C. J. *Lewis*e a zkoumá možnosti odstranění některých obtíží při inzerpretaci neextenzionálních kontextů pomocí *Lewisových* sémantických pojmů.

Poslední dva články autorů M. A. *Abašidze* a P. Š. *Grigolji* se zabývají z různých hledisek stejnou problematikou — *Magariho* algebry (tj. algebry, které jsou rozšířením boolovské algebry o singulární operátor derivace).

Sborník je zajímavý jak šíří problematiky a precizností zpracování jednotlivých témat, tak i tím, že umožňuje čtenáři udělat si představu o tom, čím se zabývá současná gruzínská formální logika.

Bohumila Koželouhová

Karlmann Beyschlag: Grundriß der Dogmengeschichte. Band I — Gott und Welt. Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt 1982. 184 s.

Karlmann Beyschlag (nar. 1923) je profesorem dějin teologie v Erlangen. Ve své knize (vyšla v nové edici *Grundrisse*) se vrací k častému tématu svých prací — k počátkům křesťanského teologického myšlení: sleduje jeho vývoj od „předdogmatického období“ přes dobu „konstituování dvoudílné bible“ až k první etapě „ekumenické epochy“. Autor počítá (např. už výběrem novodobé literatury k dané problematice) se čtenářem orientovaným římskokatolicky nebo protestantsky, ovšem jeho přehledně utříděný a srozumitelný výklad si s užitekem přečte každý, kdo se zajímá o složitý proces formování názorů ovlivňujících pak po celá staletí charakter evropské kultury.

Vlastní líčení vývoje křesťanské věrouky uvádí autor analýzou pojmu „dogma“. V oddíle *Dogmengeschichtliche Prinzipienlehre* ukazuje, jak se termín „dogma“ stával součástí náboženského jazyka a jak se přitom měnil jeho význam (dějiny dogmatu chápe jako dějiny norem křesťanské víry); v této souvislosti se zmiňuje i o nejdůležitějších názorech na povahu dogmatu v novodobé katolické a protestantské teologii (od 17. století po současnost). Z jeho výkladu si zde uveďme alespoň to, jak liší římskokatolické „dogma“ od protestantského „vyznání“: „Jestliže „dogma“ je v podstatě „předpisem víry“ (*Glaubensvorschrift*), identickým se „zjevenou pravdou“ (a proto něčím nepochybným), protestantské „vyznání“ je „výrazem víry“ (*Glaubensausdruck*), jež „pravdu zjevení“ — do sebe neuzavírá, nýbrž ji chce naopak svým způsobem „otevřít“. Poměr „dogmatu“ a „vyznání“ znázorňuje *Beyschlag* schematem

katolicismus

- (1) zjevení
(Depositum fidei)
- (2) dogmata

(3) víra

protestantismus

- (1) evangelium
(Svaté písmo)

- (2) víra
- (3) vyznání

Další dva oddíly knihy jsou už věnovány základnímu tématu práce. Druhý oddíl zkoumá vývoj názorů na boha a vztah boha a světa v „předdogmatickém období“; jednotlivé paragrafy jeho jedná o židovské víře, poapoštolském období, apologetech 2. století, o židokřesťanství, marcionismu a montanismu, o „pravidlu víry“ (regula veritatis), kanonizování Písma a církevním úřadě. V třetím oddílu čteme o teologickém myšlení v „ekumenické epoše“, tj. po konciliu v Nikaii; o antignosticky zaměřených církevních otcích, alexandrijské teologii, monarchianismu a teologii logu; nejrozsáhlejší paragraf jedná o sporu s ariány. Z obálky knihy se dovídáme, že v druhé knize Grundrissů bude Beyschlag pokračovat ve výkladu dějin dogmatu (se zaměřením na christologii), a to od ekumenické epochy přes patristiku až po myšlení reformační a poreformační.

Jiří Gabriel